

TEZE

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra filmových studií

Doktorské studium

Mgr. Sylva Poláková

(autorka práce)

Konvergence filmu a architektury.

Případ Prahy

The convergence of film and architecture.

The case of Prague

Disertační práce

PhDr. Petra Hanáková, Ph.D. (vedoucí práce)

Praha 2015

Text tezí disertační práce na téma

Konvergence filmu a architektury. Případ Prahy

Záměrem této práce bylo přiblížit mediální praxi filmově-architektonických konvergencí, k nimž dochází ve veřejném městském prostoru a to především v kontextu proměny statutu a funkcí pohyblivého obrazu. Vzhledem k tomu, že se jedná o interdisciplinární praxi, na jejíchž podobách a fungování se podílí řada dynamik, jsem výchozí filmovou perspektivu doplňovala o reflexi debat na toto téma, jež se odehrává mezi architekty a teoretiky architektury a urbanismu. Další relevantní oblastí se ukázal kunsthistorický kontext a umělecký provoz. Široký rozsah souvisejících témat s praxí filmově-architektonických konvergencí, který vychází opět z jejich interdisciplinarity, jsem se rozhodla usměrnit úzce lokalizovaným výzkumem, jehož výsledkem je případová studie zaměřená na pražskou situaci od devadesátých let minulého století až do roku 2010.

Zmiňovaná přílehlá témata se týkala podílu filmově-architektonických konvergencí na virtualizaci a fragmentarizaci prostoru, na možném zapojování obyvatel do podoby měst, jež obývají a na vyjednávání o soudobý městský veřejný prostor mezi různými zájmovými skupinami. V souvislosti s prozatímní neukotveností této praxe se objevilo rovněž téma jejího potenciálu a využití, mezi nimiž jsou komerční, navigační, technologické, estetické, ale i demokratizační účely. Představy, jakým způsobem jich může být dosaženo se rozlišují na technicistní futurologické vize a na relokaci či simulaci již existujících strategií a taktik ožívování městského prostoru. Zatímco v technicistním pohledu hrají primární roli digitální technologie a vývoj nových materiálů, konstrukcí a počítačových softwarů určených k navrhování architektonických objektů a urbánních situací, v druhém případě je zastávána takzvaná „slabá pozice“, jejíž síla spočívá ve využití nepředvídatelnosti a příhodného okamžiku ve vztahu ke konkrétnímu místu. Zjistila jsem, že oba přístupy jsou zastoupeny mezi architekty, urbanisty a sociology zabývajícími se městským prostorem a městskou společností. Druhý přístup pak převažuje mezi tvůrci filmově-architektonických konvergencí, kteří vycházejí z umělecké oblasti a tvoří v rámci celé informačně-kulturní škály.

Během vlastního výzkumu jsem postupovala od obecného obeznamování se s touto širokou problematikou k mapování konkrétních lokálních případů filmově-architektonických konvergencí. Analýze sebraných materiálů předcházelo vyjasňování role všech zahrnutých perspektiv, tj. jakými formami a mírou se na této situaci podílejí. Součástí tohoto procesu byla obsáhlá revize terminologického pole a jeho provázání.

V první z výzkumných kapitol, v celkovém pořadí tedy v kapitole **druhé**, jsem se věnovala diskurzivní analýze proměny filmové praxe „mimo kino“. Vyšla jsem z Manovichova konceptu filmu jako kulturního interfejsu, který ve smyslu překonání „dogmatu“ o specifičnosti médií rozvíjí David N. Rodowick. Za další stěžejní koncept jsem zvolila filmovou relokaci, která je jednou z aktuálních badatelských oblastí filmových studií. Z teoretiků, kteří se jí věnují, jsem se

odkazovala na Francesca Casettiho, Malte Hagenera či Philippa Duboise. Částečně jsem uplatnila koncepty kinematografie atrakcí a archeologie možných budoucností, jimiž někteří filmoví historikové vysvětlují „staro-nové“ filmové praxe včetně filmově-architektonických konvergencí.

Navázala jsem kapitolou věnovanou historicko-metodologickému kontextu soudobé architektonického diskurzu. V této **třetí** kapitole jsem popsala hlavní problémy současných globalizovaných měst a jejich architektury, které teoretici a historici architektury stejně jako praktikující architekti často spojují mimo jiné s dědictvím moderny a s dozvuky komplexu „pokrokové“ společnosti. Zvláštní pozornost jsem věnovala silně rezonujícím tématu proměny statutu architektury, která má své opodstatnění v nedávných historických událostech i v technologickém vývoji. Pokusila jsem se rovněž analyzovat a klasifikovat, jak se požadavek po proměnlivé architektuře odráží v různých typech filmově-architektonických konvergencí, a ilustrovat to zahraničními příklady, které jsem v případové studii doplnila o lokální kontext pražské situace.

Ve **čtvrté** kapitole jsem se zaměřila na kunsthistorický rámec fenoménu světelně-kinetických intervencí. Zvláštní pozornost jsem věnovala tvorbě a odkazu Zdeňka Pešánka. Volba této osobnosti souvisela se snahou o lokální historickou kontextualizaci tématu a zároveň o překlenutí interdisciplinárních vzdáleností mezi filmem, výtvarným uměním, architekturou a také světelnou reklamou, které Pešánek vědomě reflektoval a spojoval. Rovinu světelného kinetismu jsem doplnila o popis pozdějších uměleckých praxí orientovaných na veřejný prostor, diváckou interaktivitu a integraci světla jako pohyblivého obrazu.

Na základě této diskursivní mřížky jsem se mohla pokusit o vytvoření klasifikační metody. V **páté** kapitole jsem tedy přikročila k vlastní klasifikaci konvergencí filmu a architektury. S vědomím plurality alternativních klasifikačních řad odrážejících pluralitu badatelských zájmů jsem vzhledem k primární filmové perspektivě zvolila formální dělení, které tento fenomén reflektuje jako (audio)vizuální komunikační systém. Vysvětlila jsem zde, proč konvergence filmu a architektury dělím na plošné, prostorové a na takové, kde se filmové automatismy a filmový interfejs prosazují/využívají jako architektonické nástroje (jako integrální součást architektury nebo v procesu navrhování).

Následující **šestou** kapitolu jsem vyhradila obsáhlé případové studii zaměřené na filmově-architektonické konvergence realizované v Praze od devadesátých let minulého století po současnost. Časový rámec souvisí s rozšiřováním digitálních technologií (např. LED obrazovky, pokročilé kamerové systémy či softwary určené k navrhování architektury) do „každodenní“ praxe obývání veřejného městského prostoru právě od poloviny devadesátých let minulého století, ačkoli mají v oblasti výzkumu daleko delší historii. V případě Prahy je tato dekáda rovněž zajímavým transformačním obdobím směrem ke globalizovanému kapitalistickému modelu města, jež se v případě proměny městské krajiny projevilo mimo jiné i rychlým nárůstem informačních (s trhem spjatých) sdělení. Lokální vymezení na pražskou oblast jsem zvolila pragmaticky, z důvodu dobré obeznámenosti se zdejším prostředím, což je vzhledem k dočasnosti a také často nízké sekundární reflexi (např. kritické články, rozhovory, reportáže)

velice podstatné. Z toho důvodu jsem rovněž realizovala sérii primárních rozhovorů s tvůrci filmově-architektonických konvergencí, které mi posloužily jako doplnění kontextuální mapy.

Pražská situace, zmapovaná a analyzovaná v případové studii, společně s kapitolami, v nichž jsem si připravila příslušné diskursivní pole, je zprávou o stavu specifické mediální praxe filmově-architektonických konvergencí, jejíž projevy podléhají rychlému poločasovému rozpadu, jenž značně limituje možnosti archivace.

Průběžně jsem se snažila připomínat, že pole, které sleduji, představuje síť protínajících se a zčásti též překrývajících se linií činnosti jednotlivců i obecnějších dynamik. Rovněž jsem měla na zřeteli, že ačkoli sleduji určitý časový výsek, není oproštěn od vazby k předchozím praxím, historickým situacím i konkrétním osobnostem, jejichž odkaz rezonuje také v soudobých projevech filmově-architektonických konvergencí. Postupně jsem se dostávala k rozličným projektům, které se pohybovaly v rámci celé kulturně-informační škály. Již v počátku jsem se rozhodla opustit hierarchizační pozici uměnovědného bádání, v rámci níž jsou preferována estetická kritéria. V případě umělecky orientovaných či společensko-kriticky motivovaných filmově-architektonických konvergencí jsem zahrнула všechny projekty, k nimž se mi podařilo získat alespoň minimální podklady o tom, že byly realizovány. Toto rozhodnutí souviselo se skutečností, že se jednalo ve většině případů o krátkodobé události, jež byly velmi stroze dokumentovány většinou samotnými tvůrci, kteří je zmiňují například ve svých internetových portfoliích, ale nejsou součástí (až na výjimky) korigovaných a udržovaných databází. S přibývajícím časovým odstupem od těchto filmově-architektonických událostí tedy hrozilo, že budou zcela opominuty nebo k nim bude stále obtížnější dohledat upřesňující informace. K výběru jsem se uchýlila pouze v případě světelné reklamy, abych zachovala vyváženější poměr sledovaných témat. Rozhodla jsem tedy případovou studii pojmout „katalogovým“ formátem, v němž jsem odpovídala na sérii otázek kdo, kde, kdy a jak se na dané filmově-architektonické konvergenci podílel. To vše s vědomím, že není dodatečně možné plně prezentovat danou událost ve všech jejích účincích. Rovněž je pravděpodobné, že přes veškerou mou snahu není přehled úplný.

Vedle archivačně-dokumentační roviny jsem se soustředila na tématické provázání jednotlivých „položek“, které umožňují číst tuto studii jako zprávu o stavu dané mediální praxe v rámci lokálních specifik. Tato specifika jsem se snažila nahlédnout pomocí mezigeneračních vztahů, z nichž jsem se soustředila především na odkaz Zdeňka Pešánka a dalších umělců a umělkyní, kteří se ve své tvorbě přibližovali světelnému kinetismu a příbuzným uměleckým praxím zaměřeným na veřejný městský prostor. Ukázalo se, že mezigenerační vazby nemusejí být explicitně přiznané, nýbrž tvoří jakési přemostění mezi různými dobovými metodami a tématy (a to napříč kulturně-informační škálou) i přístupy konkrétních osobností, jež v průběhu let prošly nevyhnutelnou transformací a proto se dnes mohou jevit jako nové.

Obzvláště zřetelně jsou rozpoznatelné relokace automatismů předchozích i paralelních mediálních praxí, mezi něž patří: automatismy pohyblivého obrazu (například dynamika utvářená sledem obrazů po sobě jdoucích, prostorová reprezentace či simulace, různé formy

divácké zkušenosti včetně takzvané kino-zkušenosti) a automatismy vyplývající z historie výpočetní trajektorie (programovatelnost, simulace, multimedialita). Doplňují je rovněž automatismy dalších praxí, například práce s lidským měřítkem a naplňování či překračování funkcí (převážně vitruviovských) v rámci architektury a urbanismu. Podstatnými se pro prostředí Prahy ukázaly automatismy světelného kinetismu, jak je popisoval včetně subsumovaných praxí Zdeněk Pešánek (důraz kladl například na programovatelnost a interaktivitu přítomné v barevné hudbě, na srozumitelné vyjadřovací prostředky rytmem, barvou a tvary, na uměleckou synestézii v souladu s urbánní situací), a které o čtvrt století později revidovali i rozvíjeli zástupci českého luminokinetismu. Nezanedbatelný podíl zaujímají rovněž „živé“ a interaktivní mediální formy relokované z oblasti divadelní praxe zejména scénografie a audiovizuálních produkcí jako je VJing, z forem veřejného vysílání a z prostředí internetu a soudobých telekomunikačních technologií. V neposlední řadě se jedná o automatismy, jež pocházejí z uměleckého provozu a zahrnují formy a metody tradičních plastických žánrů, způsoby intervencí do veřejného městského prostoru včetně umělecko-průmyslových disciplín a také prezentační strategie (jež mohou být spojené s mobilitou globálního uměleckého trhu nebo naopak úzce vázané na konkrétní místo). Tyto automatismy jsou filmově-architektonickými konverencemi relokovány ze svých předchozích dominantních působišť do nových prostorových kontextů a může se tak dít, jak bylo patrné z případové studie, za přispění digitálních technologií i bez jejich přičinění.

Kombinacemi těchto automatismů jsou naplňovány i podněcovány dřívější i soudobé požadavky městských obyvatel a divácké touhy, které lze co nejobecněji rozlišit na sledování a konání (jako to navrhuje Francesco Casetti). Konkrétně se jedná například o: sebereprezentaci, teleprezenci a zároveň městskou anonymitu a voyeurismus, regulaci ve prospěch orientace i hyperstimulační charakter městských stimulů, a dále o různě motivované sociální apely, překonávání společenských traumat a sdílení aktuálních témat.

Případová studie věnovaná pražské situaci přinesla celkově střízlivější pohled na praxi filmově-architektonických konverencí realizovaných ve veřejném městském prostoru, než jaký je prezentován v souvislosti se světelně-kinetickými scénériemi světových megapolí, nebo o jakých snil Zdeněk Pešánek a jeho následovníci. Spíše než o novém uměleckém druhu, můžeme o světelném kinetismu či filmově-architektonických konverencích hovořit jako o nestabilní vizuální praxi, v rámci které se uplatňují požadavky užitého umění i volného umění. Filmově-architektonické konvergence dnes vznikají jako solitérní ojedinelé projekty nebo v rámci specifických festivalů, přehlídek, občanských aktivit nebo pod záštitou různých institucí i komerčních subjektů. Klíčovou pro analýzu soudobých světelně-kinetických intervencí se dnes intenzivněji jeví lokace, která je již sama o sobě součástí určité kulturní praxe, s jejímiž technickými, estetickými a zvykovými specifiky se musejí realizátoři těchto událostí vyrovnávat. Potvrdila se tak správnost volby primárního metodologického klíče, jenž vycházel ze systematického uplatňování otázky „kde“ se daná praxe a její variace odehrávají.

Doufám, že se mi výše popsanými kroky podařilo teoreticky i historicky ukotvit problematiku mediální praxe filmově-architektonických konvergencí a zaznamenat ji v jejím prozatím neukotveném stavu, který nebyl doposud souborně zpracován. Věřím, že ve spojení s případovou studií, představuje tato práce mnohvrstevnatou zprávu o této mediální praxi, která je nahlížena lokální perspektivou a tvoří tak i pro budoucí badatele zdroj relevantních informací. Tato práce, čtená jako kontextuální mapa konkrétních konvergencí filmu a architektury v pražském prostředí, které mohou zasahovat, ovlivňovat či inspirovat další podobné projevy v současnosti i v budoucnu, tak může být vhodným výchozím bodem k dalšímu bádání v oblasti světelně-kinetických intervencí do veřejného městského prostoru. Zároveň je tento výzkum příspěvkem do debaty o rozšířeném či relokovaném pohyblivém obrazu, která rozšiřuje diskursivní pole filmových studií a přispívá k interdisciplinárním dialogům.

Použitá literatura a zdroje

- Addington, D. Michelle a Schodek, Daniel L., *Smart Materials and New Technologies. For architecture and design professions*, Harvard University. Architectural Press, 2005. Dostupné online: <<http://bintian.files.wordpress.com/2013/01/smart-materials-new-technologies-for-the-architecture-design-professions.pdf>> (cit. 9. 9. 2014).
- Adlerovi, Jan a Tim, o mediálních fasádách, *Zlatý řez*, 2007, č. 29.
- Alberro, Alexander a Stimson, Blake (eds.), *Institutional Critique: An Anthology of Artists' Writings*, Cambridge, MA: MIT Press, 2009.
- Alberro, Alexander, *Institutional Critique: An Anthology of Artists' Writings*, Cambridge, MA: MIT Press, 2009.
- Albertová, Helena, *Josef Svoboda Scenographer*, Praha, Divadelní ústav, 2009.
- Arendtová, Hannah, *Vita activa neboli O činném životě*, OIKOYMENH, 2007.
- Augé, Marc, *Non-Places: Introduction to Anthropology of Supermodernity*, New York: Verso, 1995.
- Augé, Marc, Places and non-places, *OntheMove*, 26. 1. 2009. Dostupné online: <<http://onthemove.autogrill.com/gen/lieux-non-lieux/news/2009-01-26/places-and-non-places-a-conversation-with-marc-auge>> (cit. 17. 1. 2012)
- Aulický, Václav, Burian, Samuel, Fránek, Zdeněk, Halík, Pavel, Jokl, Miloslav, Plch, Jiří, Srdečný, Karel a další, *Inteligentní budovy a ekologické stavby*, Nakladatelství Dr. Josef Raabe, 2008.
- Battersby, Martin, *Trompe l'Oeil: The Eye Deceived*, London: Academy Editions, 1974.
- Bazin, André, *Co je to film?*, ČFÚ, 1979.
- Benjamin, Walter, *The Arcades Project*, First Harvard University Press paperback edition, 2002.
- Beran, Lukáš, Dostavba okolí Národního divadla a Nová scéna, *archiweb.cz*, 31. 3. 2010. Dostupné online: <<http://archiweb.cz/buildings.php?action=show&id=2508&type=>>> (cit. 18. 2. 2015).
- Berný, Aleš (ab), Neonové srdce se přesune do Bruselu, připomene rok od smrti Havla, *idnes.cz*, 29. 11. 2012. Dostupné online: <http://praha.idnes.cz/neonove-srdce-jiriho-davida-dfh/-praha-zpravy.aspx?c=A121129_100923_praha-zpravy_ab> (cit. 25. 2. 2015).
- Bolter, Jay David a Grusin, Richard, Imediace, hypermediace, remediace, *Teorie vědy*, 2005, č. 2.
- Brabec, Miroslav, *Inteligentní materiály a jejich použití*, (bakalářská práce, Technická fakulta, Katedra elektrotechniky a automatizace, Česká zemědělská univerzita v Praze), Praha, 2012.
- Bradbury, Malcolm a McFarlane, James (eds.), *Modernism. A Guide to European Literature 1890–1930*, Harmondsworth, New York, Penguin, 1978.
- Buck-Morss, Susan, The Flaneur, the Sandwichman and the Whore: The Politics of Loitering, *New German Critique*, 1986, č. 39.
- Budova Nové scény ožila světelnou instalací – na Národní třídě tepe SRDCE, Nová scéna, *svetelnydesign.cz*, 26. 1. 2009. Dostupné online: <<http://www.svetelnydesign.cz/projekty/srdce-nova-scena-nd.html>> (cit. 19. 2. 2015).
- Bühlmann, Vera, Intelligent skin: Real virtual, *First Monday*, Special Issue: Urban Screens: Discovering the potential of outdoor screens for urban society, 2006, č. 4. Dostupné online: <<http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/viewArticle/1554/1469>> (cit. 21. 1. 2015).
- Buchloh, Benjamin H. D., Conceptual Art: 1962–1969: From the Aesthetic of Administration to the Critique of Institutions, *October*, r. 55, zima 1990.
- Buchloh, Benjamin H. D., *Neo-Avantgarde and Culture Industry: Essays on European and American Art from 1955 to 1975*, Cambridge, MA: MIT Press, 2000.
- Carroll, Noël, *Theorizing the Moving Image*, Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- Casetti, Francesco, *Analisti della televisione. Strumenti, metodi e pratiche di ricerca*, Milano, Bompiano, 1998.
- Casetti, Francesco, Back to the Motherland: the film theatre in the postmedia age, *Screen*, jaro 2011, č. 52 (1).
- Casetti, Francesco, *Communicative Negotiation in Cinema and Television*, Milano, Vita e Pensiero, 2002.
- Casetti, Francesco, Elsewhere. The Relocation of Art, *Valencia09/Confines*, Valencia: INVAM, 2009.
- Casetti, Francesco, Filmic experience, *Screen*, jaro 2009, č. 50 (1).
- Casetti, Francesco, *L'occhio del Novecento. Cinema, esperienza, modernità*, Milano, Bompiani, 2005.
- Casetti, Francesco, *The Filmic Experience: An Introduction*, (anotace semináře „Experience and Reflexivity“), Yale, jarní semestr - březen, 2007.
- Casetti, Francesco, The Last Supper in Piazza della Scala, *Cinéma&Cie*, podzim 2008, č. 11.
- Casetti, Francesco, Theory, Post-theory, Neo-theories: Changes in Discourses, Changes in Objects, *Cinemas: revue d'études cinématographiques, Cinemas: Journal of Film Studies*, r. 17, 2007, č. 2–3. Dostupné online: <<http://www.erudit.org/revue/cine/2007/v17/n2-3/016749ar.pdf>> (cit. 20. 8. 2011).
- Catmull, Erwin, *A Subdivision Algorithm for Computer Display of Curved Surfaces*, (disertační práce, Department of Computer Science, University of Utah), 1974.
- Cavell, Stanley, *The World Viewed: Reflections on The Ontology of Film*, Cambridge, Massachusetts and London, England: Harvard University Press, 1979.
- Certeau, Michel de, *L'invention du quotidien. 1. Arts de faire*, Paříž, Éditions Gallimard, 1990.

- Cílek, Václav, Hledání normálního Anděla, *respekt.cz*, 10. 09. 2001. Dostupný online: <<http://respekt.ihned.cz/c1-36118860-hledani-normalniho-andela>> (cit. 13. 2. 2015).
- Colquhoun, Alan, *Essay in Architectural Criticism: Modern Architecture and Historical Change*, The MIT Press, Cambridge, Mass, 1981.
- Conrads, Ulrich (ed.), *Programs and Manifestoes on 20th Century Architecture*, Cambridge, MA: MIT Press, 1971.
- Cook, Peter a Webb, Michael (eds.), *Archigram*, New York: Princeton Architectural Press, 1999.
- Coonan, Clifford, Greenaway announces the death of cinema - and blames the remote-control zapper, Pusan, South Korea, *independent.co.uk*, 10. 10. 2007. Dostupné online: <<http://www.independent.co.uk/news/world/asia/greenaway-announces-the-death-of-cinema--and-blames-the-remotecontrol-zapper-394546.html>> (cit. 11. 9. 2011).
- Crary, Jonathan, *Techniques of the Observer. On Vision and Modernity in the Nineteenth Century*, Cambridge: The MIT Press, 1999.
- Crimp, Douglas, *On the Museum's Ruins*, Cambridge: MIT Press 1993.
- Crompton, Dennis (ed.), *Concerning Archigram...*, London: Archigram Archives, 1999.
- Crosby, Theo, *How to Play the Environment Game*, Penguin Books Ltd, 1973.
- Čáp, Vladislav, Výstava Sny a skutečnost, *Acta scaenographica*, 1960, č. 8.
- ČT24, Na veřejný prostor upozorní záhadná bublina, *ceskatelevize.cz*, 6. 5. 2009. Dostupné online: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/54016-na-verejny-prostor-upozorni-zahadna-bublina/>> (cit. 18. 2. 2015).
- ČTK, Tančící dům získala Pražská správa nemovitostí, *archiweb.cz*, 12. 12. 2013. Dostupné online: <<http://www.archiweb.cz/news.php?type=&action=show&id=14616>> (cit. 28. 2. 2015).
- ČTK, Výstava nákupních center loni v Česku zpomalila, *archiweb.cz*, 06.01. 2009. Dostupné online: <<http://www.archiweb.cz/news.php?action=show&id=6427&type=1>> (cit. 13. 2. 2015).
- David, Jiří, Dostál, Martin a Kerlický, Karel, *Srdce na Hradě*, autorský katalog stejnojmenné výstavy (Moravská Galerie), Kant, Praha, 2002.
- David: Dal jsem všanc myšlenku a nesu následky, *kultura.idnes.cz*, 28. 11. 2002. Dostupné online: <http://kultura.idnes.cz/david-dal-jsem-vsanc-myslenku-a-nesu-nasledky-fn3-/vytvarne-umeni.aspx?c=A021126_152928_vytvarneum_vlk> (cit. 25. 2. 2015).
- Debord, Guy, *La Société du spectacle*, Buchet-Chastel, Paris, 1967.
- Dekker, Annet, Synaesthetic Performance in the Club Scene, *cosignconference.org*. Dostupné online: <http://www./downloads/papers/dekker_cosign_2003.pdf> (cit. 18. 2. 2011).
- Deleuze, Gilles a Guattari, Félix, *Tisíc plošin*, Herrmann & synové, Praha, 2011.
- Derrett, Ros Festivals & Regional Destinations: How Festivals Demonstrate a Sense of Community & Place, *Rural Society*, r. 13, 2003, č. 1.
- Dolanová, Lenka (ed.), Woody Vasulka a tradice českého umění elektronického obrazu (tematické číslo), *Iluminace*, r. 18, 2006.
- DOX Centrum současného umění, *Městské zásahy Praha 2010 (tisková zpráva)*, 12. 05. 2010.
- Drahotová, Veronika, *Kinik. Katalog 1997–2007*, vlastní náklad, 2007. Dostupné online: <<http://www.veronikadrahotova.com/catalogue>> (cit. 23. 2. 2015).
- Dubois, Philippe, Monteiro, Lúcia Ramos a Bordina, Alessandro (eds.), *Oui, c'est du cinéma / Yes, It's Cinema, Formes et espaces de l'image en mouvement / Forms and Spaces of the Moving Image*, Campanotto Editore, 2009.
- Eames, Charles, *A Computer Perspective: Background To The Computer Age*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1990.
- Ejzenštejn, Sergej, Montáž atrakcií, in *Umenie mizanscény*, Bratislava: Divadelný ústav, 1999.
- Eugení, Ruggero, Nikeplazz. The Urban Space as a New Medium, in Biserna, Elena a Brown, Precious (eds.), *Cinema, Architecture, Dispositiv*, Campanotto Editore, 2011.
- Fahmi, Wael Salah, The urban incubator: (De) constructive (re)presentation of heterotopian spatiality and virtual image(ries), *First Monday*, Urban Screens: Discovering the potential of outdoor screens for urban society), 2006, č. 4. Dostupné online: <<http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/viewArticle/1548/1463>> (cit. 15. 1. 2012).
- Fialová, Irena (ed.), *Tančící dům. Ginger a Fred*, Zlatý řez, Praha, 2003.
- Foster, Stephen C. (ed.), „Event“ arts and art events, UMI Research Press, 1988.
- Foucault, Michel, *Dohlížet a trestat. Kniha o zrodu vězení*, Nakladatelství Dauphin, Praha, 2000.
- Frampton, Kenneth, *Labour, Work and Architecture*, Phaidon, 2002.
- Frampton, Kenneth, *Moderní architektura. Kritické dějiny*, Academia, 2005.
- Fraser, Nancy, Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy, *Social Text*, 1990, č. 25/26. Dostupné online: <[URL:http://www.jstor.org/stable/466240](http://www.jstor.org/stable/466240)> (cit. 26. 7. 2011).
- Friedberg, Anne, *Window Shopping. Cinema And The Postmodern*, University Presses of California, Columbia And Princeton, 1994.
- Gaudreault, André a Gunning, Tom, Le cinéma des premiers temps, un défi à l'histoire du cinéma?, in Aumont, Jacques, Gaudreault, André a Marie,

- Michel (ed.), *Histoire du cinéma. Nouvelles approches*, Paris: Sorbonne, 1989.
- Gebrian, Adam, Veřejný, nebo zbytkový prostor?, *Era 21*, r. 9, 2009, č. 2.
- Gehl, Ingrid, *Bo-miljø. Living Environment-Psychological Aspects of Housing*, Danish Building Research Institute, report 71. Copenhagen: Teknisk Forlag, 1971.
- Gehl, Jan a Gemzoe, Lars, Nové městské prostory, *Era*, 2003.
- Gehl, Jan a kol., *New City Life*, The Danish Architectural Press, 2006.
- Gehl, Jan, *Life Between Buildings*, The Danish Architectural Press, 1971.
- Gehl, Jan, *Život mezi budovami*, Nadace Partnerství, 2000.
- Giedion, Sigfrid, *Baune in Frankreich*, Berlin, 1928.
- Gold, John Robert a Gold, Margaret M., *Cities of Culture: Staging International Festivals and the Urban Agenda, 1851–2000*, Aldershot: Ashgate Publ, 2004.
- Görner, V., 12 let „Son et Lumière“, *Acta scaenographica*, r. V, 1964–1965, č. 26.
- Gray, Christopher, Streetscapes/George Stombely: A Times Square Signmaker Who Loves Spectacle, *New York Times*, 30. 1. 2000. Dostupné online: <<http://www.nytimes.com/2000/01/30/realestate/streetscapes-george-stombely-a-times-square-signmaker-who-loves-spectacle.html>> (cit. 21. 1. 2015).
- Grossman, J., Výtvarné hledisko Laterny magiky a polyekránu, *Výtvarné umění*, 1961, č. 5.
- Gunning, Tom, Film atrakcí: raný film, jeho diváci a avantgarda, *Illuminace* 13, 2001, č. 2.
- Habermas, Jürgen, *Strukturální přeměna veřejnosti*, Filozofia, 2000.
- Haeusler, M. Hank, *Media Facades – History, Technology, Content*, AVedition, Ludwigsburg, 2009.
- Hagener, Malte, Kde je (dnes) film? Film ve věku imanence médií, *Illuminace*, r. 23, 2011, č. 1.
- Hagener, Malte, *Moving Forward looking Back: The European Avant-garde and the Invention of Film Culture, 1919–1939*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2007.
- Hagener, Malte, Síť umění, filmová avantgarda a nástup zvuku, *Illuminace*, r. 15, 2003, č. 2.
- Hagener, Malte, The Aesthetics of Displays. From the Window on the World to the Logic of the Screen, in Quaresima, Leonardo Sangalli, Laura Ester a Zecca, Federico (eds.), *Cinema e fumetto / Cinema and Comics*, Udine: Forum, 2009.
- Hájek, Václav, Veronika Drahotová, *artlist.cz*. Dostupné online: <<http://www.artlist.cz/veronika-drahotova-2586/>> (cit. 23. 2. 2015).
- Hall, Doug a Figer, Sally Jo (eds.), *Illuminating video. An Essential Guide to Video Art*, New Persey, 1990.
- Harbord, Janet, Film Festivals: Media Events and the Spaces of Flow, *Film Cultures*, 2002.
- Hartmann, Petr, Kinetická tvorba Zdeňka Pešánka, *Výtvarné umění*, r. XVI, 1966, č. 3.
- Havlovo srdce nad Hradem zhaslo, *Novinky.cz*, 31. 1. 2003. Dostupné online: <<http://www.novinky.cz/koktejl/1748-havlovo-srdce-nad-hradem-zhaslo.html>> (cit. 25. 2. 2015).
- Havránek, Vít, *Český kinetismus 1956–1970 a skupina Syntéza* (diplomová práce, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova v Praze), Praha, 1997.
- Havránek, Vít, Laterna Magika, Polyekran, Kinoautomat. Media. Technology and Interaction in the Works of Set Designers Josef Svoboda, Alfred Radok and Radúz Činčera, in Shaw, Jeffrey a Weibel, Peter (eds.), *Future Cinema. The cinematic Imaginary after Film*, London: The MIT Press, Cambridge Mass, 2003.
- Henderson, Linda Dalrymple, *Overview of The Fourth Dimension And Non-Euclidean Geometry In Modern Art*, revidované vydání (první vydání 1983), MIT Press, 2013.
- Heynen, Hilde, *Architecture and Modernity. A Critique*, Cambridge, MIT Press, 1999.
- Hirschová, Milada, *Pragmatika v češtině*, Nakladatelství Karolinum, 2013.
- Hitchcock, Henry-Russell a Johnson, Philips, *The International Style*, W. W. Norton & Company, 1997.
- Hlaváček, Josef (ed.), *Václav Jirá*, (katalog k výstavě v Galerii Benedikta Rejta v Lounech), Louny, 2001.
- Holzer, Jenny, *Private Property Created Crime*, Times Square, New York, 1985.
- Hrůza, Tomáš *Aplikace intermediality v interaktivním umění* (diplomová práce, Fakulta výtvarných umění, Vysoké učení technické v Brně, Atelier Video), Brno, 2004.
- Huang, Tsung-yi, Hong Kong Blue: Flâneurie with the Camera's Eye in a Phantasmagoric Global City, *Journal Of Narrative Theory*, r. 30, 2000, č. 3.
- Huhtamo, Erkki, Elements of Screenology: Toward an Archaeology of the Screen, *ICONICS: International Studies of the Modern Image* 7, Tokyo, 2004.
- Hulín, Jaroslav, Analýza a simulace aneb jednoduché modely a nástroje, *Era 21*, r. 9, 2009, č. 3.
- Hulín, Jaroslav, Automatizace aneb rutiny, cykly, podmínky, algoritmy, *Era 21*, r. 9, 2009, č. 1.
- Hulín, Jaroslav, Diferenciace aneb proměnné, funkce a parametry, *Era 21*, r. 9, 2009, č. 2.
- Hurch, Hans, The Film Festival as a Space of Experience, *Schnitt*, r. 54, 2009.
- Chalupecký, Jindřich, *Umění dnes*, NČSVU, Praha, 1966.
- Chochol, Josef, Světelná architektura Prahy, *Věstník inženýrské komory*, r. VIII, 1929.
- Ibelings, Hans, *Supermodernism: Architecture in the Age of Globalization*, Rotterdam: NAJ Publisher, 1998.

- Inside Out: Expanded Cinema and Its Relationship to the Gallery in the 1970s*. Dostupné online: <http://www.rewind.ac.uk/expanded/Narrative/Tate_Doc_Session_2_-CI.html> (cit. 8. 12. 2011).
- Jacobs, Jane, *The Death and Life of Great American Cities*, New York: Random House, 1993.
- Jarvie, I. C., *Movies and Society*, Garland Publishing, Inc. New York & London, 1986.
- Jenkins, Henry, *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*, New York, London, 2006.
- Jira, J., *Světlo a výtvarné umění v díle Zdeňka a Jönya Pešánkových*, Praha, 1930.
- Jiráček, K. B., *Pešánkův barevný klavír, Národní osvobození*, 17. 4. 1928.
- Jiran, Zdeněk, *Zodpovědnost na nábreží, Architekt*, r. XXXIX, 1993, č. 5.
- Karous, Pavel, *Vztah geometrie a lidské společnosti, pavelkarous.cz*. Dostupné online: <<http://www.pavelkarous.cz/projekty/geometrie-x-spolecnost>> (cit. 24. 2. 2015).
- Klapalová, Martina, *Neonové srdce zůstává v Praze, Lidovky.cz*, 27. února 2006. Dostupné online: <http://www.lidovky.cz/zpravy-domov.aspx?c=A060227_112622_ln_praha_fho> (cit. 25. 2. 2015).
- Klingmann, Anna, *Brandismus, Era 21*, r. 10, 2010, č. 2.
- Knabb, Ken (ed.), *Situationist International Anthology*, Berkeley: Bureau of Public Secrets, 1981.
- Kohout, Michal, *Tanec mimo parket, Respekt*, 1993, č. 24.
- Kolarević, Branko a Malkawi, Ali M. (eds.), *Performative architecture: beyond instrumentality*, New York, 2005.
- Koleček, Michal, *České vysoké umělecké školství. Jeden z hybatelů transformace soudobé české výtvarné scény, Flash Art*, 2009, č. 13.
- Kolinová (Lukáčová), Gabriela, *Nelíbí se vám Nová scéna? Podívejte se, jak by mohla vypadat, Lidovky.cz*, 23. 3. 2010. Dostupné online: <http://www.lidovky.cz/nelibi-se-vam-nova-scena-podivejte-se-jak-by-mohla-vypadat-pz2-/kultura.aspx?c=A100323_131601_ln_domov_glu> (cit. 28. 2. 2015).
- Kolínská, Petra, *Kateřinky – místo pro život, Econnect*, 23. 4. 2003. Dostupné online: <http://nno.ecn.cz/index.stm?apc=nN1x1-32253&sh_itm=90bc335a6193d670554ae4a90c75d6d9&add_disc=1> (cit. 19. 2. 2015).
- Konečný, Dušan, *Světlo a pohyb – zárodek nové syntézy umění, Architektura ČSSR*, 1969, č. 4.
- Konečný, Dušan, *Zdeněk Pešánek a kinetismus v Československu, Acta scaenographica*, VI, 1965–1966, č. 11.
- Kouřil, Miroslav a Čáp, Vladislav, *Světelná kompozice panoramatu Prahy, Acta scaenographica*, r. VI, 1965–1966, č. 1.
- Koutný, Jan, *Moderní urbanistické koncepce (Vývoj urbanistických koncepcí), Urbanismus a územní rozvoj*, r. vii, 2004, č. 6.
- Kratochvíl, Petr (ed.), *O smyslu a interpretaci architektury. Sborník textů zahraničních autorů*, Vysoká škola umělecko-průmyslová v Praze, 2005.
- Krauss, Rosalind, Léger, Le Corbusier and Purism, *Artforum*, 1972, č. 4.
- Kroener, Inga a Neyland, Daniel, *New technologies, security and surveillance*, in Ball, Kirstie, Haggerty, Kevin a Lyon, David (eds.), *Routledge Handbook of Surveillance Studies*, Routledge, 2012.
- Kronenburg, Robert, *Architecture and Film: Developing Architectural Design and Place-Making Using Filmic Experience* (konferenční příspěvek), *Mapping, Memory and the City: International Interdisciplinary Conference 2010*, Conference Proceedings CD-ROM, University of Liverpool.
- Krupka, Jaroslav, *City Channel rozhýbala bránu, strategie.cz*, 8. 11. 2007. Dostupné online: <<http://strategie.e15.cz/zurnal/city-channel-rozhybala-branu-426752>> (cit. 13. 2. 2015).
- Kuhn, Thomas S., *The Structure of Scientific Revolutions*, Chicago: University of Chicago Press, 1970.
- Kutcher, Roberto, *Event. Keywords Glossary*, The University of Chicago: Theories of Media, 2003. Dostupné online: <<http://humanities.uchicago.edu/faculty/mitchell/glossary2004/event.htm>> (cit. 7. 2. 2012).
- Kwon, Miwon, *One Place after Another: Notes on Site Specificity, October*, r. 80, 1997, č. 1.
- Lamač, Miroslav, *Umění vystavovat, Výtvarné umění*, 1960.
- Le Corbusier a Jeanneret, Pierre, *Les cinq points de l'architecture moderne*, 1927. Dostupné online: <<http://www.fondationsuisse.fr/FR/architecture2D.html>> (cit. 23. 1. 2012).
- Le Corbusier, *La Ville radieuse*, Éditions de l'Architecture d'Aujourd'hui, Collection de l'équipement de la civilisation machiniste, Boulogne-sur-Seine, 1935.
- Le Corbusier, *Le Modulor*, Éditions de l'Architecture d'Aujourd'hui, Collection ASCORAL, Boulogne-sur-Seine, 1950.
- Le Corbusier, *Urbanisme*, Éditions Crès, Collection de „L'Esprit Nouveau“, Paris, 1924.
- Le Corbusier, *Vers une architecture*, Éditions Crès, Collection de „L'Esprit Nouveau“, Paris, 1923.
- Leach, Neil, *The Hieroglyphics of Space: Reading and Experiencing the Modern Metropolis*, London: Routledge, 2002.
- len, Obří obrazovka stále svítí do noci, *praha2.cz*, 4. 11. 2004. Dostupné online: <<http://www.praha2.cz/Obri-obrazovka-stale-sviti-do-noci.html>> (cit. 13. 2. 2015).
- Líbal, Dobroslav a Horyna, Mojmír, *Dům v pohybu, Architekt XXXIX*, 1993, č. 15.

- Ligensa, Annemone a Kreimer, Klaus (eds.), *Film 1 900: Technology, Perception, Culture*, New Barnet: John Lingey Publishing, 2009.
- Loos, Adolf, *Řeči do prázdna*, Praha, Orbis, 1929.
- Maciunas, Georgie, *Fluxus Manifesto*, 1963.
Dostupné online: <<http://www.artnotart.com/fluxus/gmaciunas-manifesto.html>> (cit. 7. 2. 2012)
- Machalický, Lukáš, *Sebrané spisy, galerievernon.com*, 2. 2. 2010. Dostupné online: <<http://www.galerievernon.com/stranka-vernon-projekt-lukas-machalicky-sebrane-spisy-350>> (cit. 23. 2. 2015)
- Makovsky, Paul, Pedestrian Cities. An interview with Danish architect Jan Gehl on how public spaces work, *Metropolis Magazine*, r. 21, srpen–září 2002. Dostupné online: <http://www.metropolismag.com/html/content_0802/ped/index_b.html> (cit. 27. 1. 2012).
- Malík, Miroslav, Vztah výtvarného kinetismua scénografie, *Acta scaenographica*, r. VI, 1965/66.
- Mangan, Nathalie, *La vidéo, entre art et communication*, École nationale supérieure des Beaux-Art, Paris, 1997.
- Mann, Berthold, Skleněné tvarovky pro fasádu Nové scény Národního divadla v Praze vznikly před 25 lety, *glassrevue.com*, listopad 2007. Dostupné online: <<http://www.glassrevue.com/news.asp@nid=5759&cid=6.html>> (cit. online 18. 2. 2015).
- Manovich, Lev, *The Language of New Media*, Cambridge: MIT Press, 2001. Dostupné online: <<http://www.manovich.net/LNM/index.html>> (cit. 26. 1. 2011).
- Manovich, Lev, The poetics of urban media surfaces, *First Monday*, 2006, č. 4. Dostupné online: <<http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/viewArticle/1545/1460>> (cit. 14. 7. 2011).
- Markus, Jan, Lidé pod dohledem. Inteligentní videosystémy v akci, *Connect!*, roč. XIII, 2008, č. 6.
- Martinec, Adam, Fresh Walk, in Poláková, Sylva a Mazanec, Martin (eds.), *Katalog událostí českého pohyblivého obrazu I. (Jiné vize 2000–2010)*, Pastiche Filmz, Edice PAF, 2012.
- Mazanec, Martin (ed.), *Sborník barevné hudby*, Pastiche Filmz, 2010.
- Mazanec, Martin, Výzkumný projekt: český videoart, *Kulturní týdeník A2*. Dostupné online: <<http://www.advojka.cz/archiv/2008/49/vyzkumny-projekt-cesky-videoart>> (cit. 30. 7. 2010).
- McQuire, Scott a Papastergiadis, Nikos (eds.), *Empires, ruins + networks: the transcultural agenda in art* Carlton, Melbourne University Press, 2005.
- McQuire, Scott, Martin, Meredith a Niederer, Sabine (eds.), *Urban Screens Reader*, Amsterdam: Institute of Network Cultures, 2009.
- McQuire, Scott, *Urban Screens and Participatory Public Space* (konferenční příspěvek). Urban mediation / NECS 4th Annual Conference, 24.–27. 6. 2010.
- Mrk, Budujeme naši největší fontánu, *Svobodné noviny*, 14. 4. 1948.
- Nakamura, Shuji, Pearton Stephen a Gerhard Fasol, *The Blue Laser Diode: The Komplete Story*, New York: Springer, 2000.
- Negroponte, Nicholas, *The Architecture Machine: Toward a More Human Environment*, Cambridge, MA: MIT Press, 1970.
- Negt, Oskar a Kluge, Alexander, *Public Sphere and Experience. Toward an Analysis of the Bourgeois and Proletarian Public Spere*, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1993.
- Neumann, Ditrich, *Film Architecture: From Metropolis to Bladerunne*, Munich, 1996.
- Oosterhuis, Kas, Architektura roje II, *Zlatý řez*, r. 28, 2006, č. 3.
- Pallasmaa, Johani, Six Themes For the Next Millenium, *Architectural Review*, sv. 196, červenec, 1994.
- Pallasmaa, Johani, *The Architecture of Image: Existential Space in Cinema*, Helsinki, 2007.
- Panofsky, Erwin, Style and Medium in the Moving Picture, in Daniel Talbot (ed.), *Film*, New York: Simon and Schuster, 1959. Dostupné online: <<http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic235120.files/PanofskyStyle.pdf>> (cit. 27. 7. 2011).
- Patera, Jaroslav, *Reklama v prostoru*, Praha, 1934.
- Patton, Paul Imaginary Cities: Images of Postmodernity, in Sophie Watson a Katherine Gibson (eds.), *Postmodern Cities and Spaces*, Oxford: Blackwell, 1995.
- Pavel Smetana, *ciant.cz*. Dostupné online: <http://www.ciant.cz/index.php/cz/ciant-team-en?option=com_blankcomponent&view=members&Itemid=165&member=Main.PavelSmetana> (cit. 20. 2. 2015).
- Pergler, František, *O světelnou fontánu pro Prahu*, Praha 1934, archiv architektury NTM v Praze, fond 136 – Zdeněk Pešánek.
- Pesch, Joseph, Frank Gehry's Ginger and Fred in Pratur. Playfully Posmodern or Seriously Post-Apocalyptic? *Kunst & Kultur*, 1997, č. 4–5.
- Pešánek, Zdeněk, *Dopis správě Pražského hradu*, 20. 4. 1926, archiv architektury NTM v Praze, fond 136 – Zdeněk Pešánek.
- Pešánek, Zdeněk, *Dopis Zdeňka Pešánka adresovaný Františku Perglerovi*, archiv architektury NTM v Praze, fond 136 – Zdeněk Pešánek.
- Pešánek, Zdeněk, Chraňme starý ráz Kutné Hory, *Posázavský kraj*, 8. 9. 1922, č. 36.
- Pešánek, Zdeněk, *Kinetismus. Kinetika ve výtvarnictví – barevná hudba*, Akademie výtvarných umění v Praze (Nakladatelství AMU), Praha, 2013.
- Pešánek, Zdeněk, Poznámky k estetice světelné kinetiky, *Výtvarné umění*, r. IX, 1959, č. 5.

- Pešánek, Zdeněk, Světelně kinetický objekt, *Acta scaenographica*, r. V, 1964–1965, č. 5.
- Pisters, Patricia, *The Matrix of Visual Culture: Working with Deleuze in Film Theory*, Stanford. Stanford University Press 2003.
- Poláková, Sylva, Nákupní centrum, in Baladrán, Zbyněk, Havránek, Vít a Krejčová, Věra (eds.), *Atlas transformace*, tranzit, Praha, 2009.
- Poláková, Sylva, Otázka „místa“ v případě videomappingu, *Illuminate*, r. 23, 2011, č. 1.
- Policie, astronomové a neziskové organizace opět volají po zákazu LED billboardů, *kverulant.org*, 2014. Dostupné online: <<http://us4.campaign-archive2.com/?u=5099a587511f4f2b9e44a8ef6&id=e8f277583f>> (cit. 13. 2. 2015).
- Popper, F., Pohyb světla ve výtvarném umění, *Acta scaenographica*, VI, 1965–1966, č. 8.
- Pospiszył, Tomáš, *Asociativní dějepis umění*, tranzit.cz, Praha, 2014.
- rad (MF DNES) a ČTK, Nad Rudolfinem září trnová koruna, *idnes.cz*, 1. 3. 2001. Dostupné online: <http://zpravy.idnes.cz/nad-rudolfinem-zari-trnova-koruna-drr-/domaci.aspx?c=A010301_083714_praha_kultura_ton> (cit. 25. 2. 2015).
- Rodowick, David N., *The Virtual Life of Film*, London: Harvard University Press, 2007.
- Rosen, Philip, *Change Mummified: Cinema, Historicity, Theory*, University of Minnesota Press, 2001.
- Rosenberg, Herold, The American Action Painters, *ARTnews*, r. 51/8, 1952, č. 12.
- Rush, Michael, *L'Art vidéo*, Thames&Hudson Ltd, Londýn, 2003.
- Sanders, James, *Celluloid Skyline: New York and the Movies*, New York, 2001.
- Sculpture Grande letos již počtvrté změni tvář Prahy, *kultura.praha.eu*, 19. 7. 2006. Dostupné online: <http://kultura.praha.eu/jnp/cz/aktuality/tiskove_zpravy/tiskova_zprava_sculpture_grande_letos.html> (cit. 24. 2. 2015).
- Seifert, Jaroslav, *Všecky krásy světa, příběhy a vzpomínky*, Index, 1981.
- Semper, Gottfried, *Der Stil in den technischen und tektonischen Künsten oder Praktische Ästhetik. Ein Handbuch für Künstler und Kunstfreunde*, Mnichov, svazek první 1860, svazek druhý 1863.
- Sennett, Richard, The Public Realm, *Zlatý řez*, r. 32, 2009 / 2010, č. 1/2.
- Shannon, Claudie, *The Mathematical Theory of Communication*, University of Illinois Press, 1949.
- Shodl, Mark a Fitzmaurice, Tony (eds.), *Cinema and the City: Film and Urban Societies in a Global Context*, Oxford: Blackwell, 2001.
- Shodl, Mark a Fitzmaurice, Tony, *Screening the City*, London, 2003.
- Schivelbusch, Wolfgang, *Disenchanted Night. The Industrialization of Light in the Nineteenth Century*, Berkeley: University of California Press, 1983.
- Schmeidler, Karel, Habitus 2000 – význam místa, *Urbanismus a územní rozvoj. Odborný časopis o územním plánování*, r. IV, 2001, č. 1. Dostupné online: <http://www.uur.cz/images/publikace/uur/2001/2001-01/14_habitus.pdf> (cit. 21. 7. 2011).
- Sloupová, Andrea, *syntéza po Syntéze: české kinetické umění 60. let a pozdější tvůrčí postupy jeho protagonistů* (diplomová práce, Ústav pro dějiny umění, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova v Praze), Praha, 2008.
- Solà-Morales, Ignasi de, *Diference. Topografie současné architektury*, Zlatý řez, 1999.
- Sontag, Susan, The Decay of Cinema, *New York Times*, 25. 2. 1996. Dostupné online: <<http://www.nytimes.com/1996/02/25/magazine/the-decay-of-cinema.html?src=pm>> (cit. 11. 9. 2011).
- SRDCE – Nová scéna ND, *svetelnydesign.cz*. Dostupné online: <<http://www.svetelnydesign.cz/projekty/srdce-nova-scena-nd.html>> (cit. 19. 2. 2015).
- Srp, Karel, *Stanislav Zippe*, (katalog k výstavě GHMP na Staroměstské radnici), Praha, 1996.
- Stanovisko umělců a kulturních pracovníků, *Výtvarná práce*, r. XIX, 1970, č. 1.
- Steetskamp, Jennifer, Moving images and visual art: revisiting the space criterion, *Cinema & Cie*, r. 9, 2009, č. 12.
- Strauven, Wanda, *Tracking, Zapping, Zooming* (konferenční příspěvek), Urban mediation / NECS 4th Annual Conference, 24.–27. 2010.
- Struppek, Mirjam, *Keynote speech* přednesená 30. 10. 2010 na 3. mezinárodní konferenci Media City (téma ročníku: MediaArchitecture, Urban Context and Social Practices), Výmar, 2010.
- Struppek, Mirjam, Přísně veřejné, *Umělec*, 2005, č. 3.
- Sullivan, Louis Henry, *Ornament in Architecture*, Chicago, 1892.
- Sullivan, Louis Henry, The Tall Office Building Artistically Considered, *Lippincott's Magazine*, březen 1896.
- Svatoňová, Kateřina, Od panoramatu k IMAXu. Divák jako cestující ve virtuálním světě, *Dějiny a současnost*, r. 29, 2007, č. 6.
- Szczepanik, Petr (ed.), *Nová filmová historie. Antologie současného myšlení o dějinách kinematografie a audiovizuální kultury*, Praha: Hermann & synové, 2004.
- Szczepanik, Petr a Kučera, Jakub, Virtuální život filmu. Rozhovor s Davidem Normanem Rodowickem, *Illuminate*, r. 15, 2003, č. 2.
- Szczepanik, Petr, *Filmy, které vidí vlastní vidění*, Brno, 2002.
- Szczepanik, Petr, Modernism, Industry, Film: A Network of Media in the Baťa Corporation and the Town of Zlín in the 1930s, in Hediger, Vinzenz a Vonderau, Patrick (eds.), *Films that Work. Industrial Film and the Productivity of Media (Film Culture in Transition)*, Amsterdam, Amsterdam University Press, 2009.

- Šmejkal, František, Předchůdci a předpoklady kinetismu, *Acta scaenographica*, 1965–1966, č. 11.
- Švácha, Rostislav a Platovská, Marie (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění VI/1*, Praha, 2007.
- Švácha, Rostislav, Česká architektura v letech 1956–1963, in Judlová, Marie (ed.), *Ohniska znovuzrození České umění 1956–1963*, Galerie hlavního města Prahy, 1994.
- Švácha, Rostislav, Josef Chochol 1880–1980, *Umění*, r. XVIII, 1980.
- Švácha, Rostislav, Reactions to the Dancing House, *ANY: Architecture New York*, 1995, č. 11.
- Teige, Karel, Manifest poetismu, *Red*, 1927–1928.
- Teige, Karel, Minimální byt a kolektivní dům, *Stavba*, r. IX, 1930–1931. Dostupné online: <<http://www.archiweb.cz/salon.php?action=show&id=2952&type=17>> (cit. 26. 7. 2011).
- Teige, Karel, O humoru, clownech a dadaistech, *Sršatec*, IV, červenec–srpen 1924, č. 38–40.
- Tichá, Jana (ed.), *Architektura na prahu informačního věku*, Zlatý řez, Praha, 2001.
- Tichá, Jana (ed.), *Architektura v informačním věku*, Zlatý řez, Praha, 2006.
- Tichá, Jana, *Mediální fasáda* (přednáška), VŠUP, Praha, 28. 11. 2006.
- Tichá, Jana, Mediální fasády (editorial), *Zlatý řez*, 2007, č. 29.
- Tournikiotis, Panayotis, The Historiography of Modern Architecture, in Henket, Hebert-Jan a Heynen, Hilde (eds.), *Back from Utopia*, Rotterdam, 010 Publishers, 2003.
- Truffaut, François, A Certain Tendency of the French Cinema, *Cahiers du Cinéma*, 1954, č. 31.
- Turner, Earnest, *The Shocking History of Advertising*, New York: Ballantine Books, 1953.
- Usai, Paolo Cherchi, *The Death of Cinema: History, Cultural Memory and the Digital Dark Age*, London: British Film Institute, 2001.
- Ušelová, Simona, *Nová média v architektuře – mediální fasády* (bakalářská práce, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita v Brně), Brno, 2012.
- Vácková, Kristina, Out-of-home média 2004: Nástup éry pohybu, *strategie.e15.cz*, 8. 11. 2007. Dostupné online: <http://strategie.e15.cz/zurnal/out-of-home-media-2004-nastup-ery-pohybu-426986#utm_medium=selfpromo&utm_source=e15&utm_campaign=copylink> (cit. 16. 2. 2015).
- Valch, Marijke de a Hagener, Malte (eds.), *Cinephilia. Movies, Love and Memory*, Amsterdam University Press, 2005.
- van, Obří obrazovka na Nuselském mostě obtěžuje okolí, *praha2.cz*, 4. 8. 2004. Dostupné online: <<http://www.praha2.cz/Obri-obrazovka-stale-sviti-do-noci.html>> (cit. 13. 2. 2015).
- Vít Obrtel (1901–1988). *Architektura – typografie – nábytek* (katalog výstavy), Galerie hlavního města Prahy, Praha 1992.
- Vitruvius, Pollio Marcus, *Deset knih o architektuře*, BASET, Praha, 2006.
- Vitvar, Jan H., Srdce na Hradě nečekaně zhaslo, *kultura.idnes.cz*, 20. 12. 2002. Dostupné online: <http://kultura.idnes.cz/srdce-na-hrade-necekane-zhaslo-dkj-/vytvarne-umeni.aspx?c=A021115_190247_vytvarneum_ef> (cit. 25. 2. 2015).
- Vojtěchovský, Miloš, *Statistika a umění (pro Honzu Fabiána)*, 12. 2. 2009, archiv umělce.
- Volf, Petr, Noční hlídač, *jedinak.cz*. Dostupné online: <<http://www.jedinak.cz/stranky/txtcais.html>> (cit. 26. 2. 2015).
- Výsledky ideové architektonické soutěže changing the face – Nová scéna Národního divadla, *2.dupont.com*. Dostupné online: <http://www2.dupont.com/Czech_Republic_Country_Site/cs_CZ/Media_Center/Press_Releases/TZ_Changing%20the%20Face.pdf> (cit. 28. 2. 2015).
- Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, Němečtí Raumlabor zahájí výuku na VŠUP v Praze, *archiweb.cz*, 29. 9. 2009. Dostupné online: <<http://www.archiweb.cz/news.php?type=&action=show&id=7633>> (cit. 18. 2. 2015).
- Walley, Jonathan, Identity Crisis: Experimental Film and Artistic Expansion, *October*, 2011, č. 137.
- Whyte, William H., *City – Rediscovering the Center William*, Doubleday, New York, 1988.
- Wigley, Mark, *Constant's New Babylon: The Hyper-Architecture of Desire*, Rotterdam: Witte de With, Centre for Contemporary Art, 1998.
- Wilmesmeier, Holger, *Deutsche Avantgarde und Film: Die Filmmatinee „Der Absolute Film“*, Münster/Hamburg, 1994.
- Wolff, Janet, Neviditelná flâneuse, in Pachmanová, Martina (ed.), *Neviditelná žena: Antologie současného amerického myšlení o feminismu, dějinách a vizualitě*, One Woman Press, 2002.
- Youngblood, Gene, *Expanded Cinema*, P. Dutton & Co., Inc., New York, 1970. Dostupné online: <http://www.vasulka.org/Kitchen/PDF_ExpandedCinema/book.pdf> (cit. 1. 12. 2011).
- Ztohoven, Otazník nad Hradem, *ztohoven.com*. Dostupné online: <http://www.ztohoven.com/?page_id=32> (cit. 25. 2. 2015).

Internetové zdroje

- archigram.net*. Dostupné online: <<http://www.archigram.net>> (cit. 21. 1. 2012).
- archigram.westminster.ac.uk*. Dostupné online: <<http://archigram.westminster.ac.uk/about.php>> (cit. 14. 1. 2012).
- artlist.cz*. Dostupné online: <<http://artlist.cz/?id=2586>> (cit. 23. 2. 2015).
- azw.at*. Dostupné online: <http://www.azw.at/event.php?event_id=565&text_id=772> (cit. 17. 1. 2012).
- citychannel.cz*. Dostupné online: <<http://www.citychannel.cz/>> (cit. 13. 2. 2015).
- czechthelight.cz*. Dostupné online: <<http://www.czechthelight.cz/>> (cit. 21. 2. 2015).
- dupont.cz*. Dostupné online: <<http://www.dupont.cz/prumyslova-odvetvi/building-and-construction.html>> (cit. 28. 2. 2015).
- festival-enter.cz*. Dostupné online: <<http://festival-enter.cz/2005/>> (20. 2. 2015).
- francescocasetti.wordpress.com*. Dostupné online: <<http://francescocasetti.wordpress.com/research/>> (cit. 29. 1. 2015).
- galerierudolfinum.cz*. Dostupné online: <<http://www.galerierudolfinum.cz/cs/exhibition/jiri-david-zare#info>> (cit. 25. 2. 2015).
- gehlarchitects.com*. Dostupné online: <<http://www.gehlarchitects.com/#/159110/>> (cit. 27. 1. 2012).
- happymaterials.com*. Dostupné online: <<http://www.happymaterials.com/clanek/154>> (cit. 28. 2. 2015).
- ignasisolamoraes.org*. Dostupné online: <<http://www.ignasisolamoraes.org/>> (cit. 4. 2. 2015).
- janfabian.com*. Dostupné online: <<http://janfabian.com/about>> (cit. 24. 2. 2015).
- kronhagel-mediatecture.de*. Dostupné online: <kronhagel-mediatecture.de> (cit. 20. 1. 2015).
- kverulant.org*. Dostupné online: <http://www.kverulant.org/tiskove%20zpravy_archiv.html> (cit. 13. 2. 2015).
- MAI*. Dostupné online: <mediaarchitecture.org> (cit. 7. 1. 2015).
- manes-umelcum.tumblr.com*. Dostupné online: <<http://manes-umelcum.tumblr.com/>> (cit. 20. 2. 2015).
- mjolk.cz*. Dostupné online: <<http://www.mjolk.cz/street-art-2011>> (cit. 24. 2. 2015).
- ncvu.eu*. Dostupné online: <<http://ncvu.eu/>> (cit. 20. 2. 2015).
- pablovalbuena.com*. Dostupné online: <<http://pablovalbuena.com/>> (cit. 21. 2. 2015).
- pavelkarous.cz*. Dostupné online: <<http://www.pavelkarous.cz/>> (cit. 24. 2. 2015).
- plant.ffa.vutbr.cz/~novak/*. Dostupné online: <<http://plant.ffa.vutbr.cz/~novak/instalace.htm>> (cit. 11. 12. 2010).
- pps.org*. Dostupné online: <<http://www.pps.org/>> (cit. 7. 5. 2012).
- prokopbartonicek.com*. Dostupné online: <<http://www.prokopbartonicek.com/>> (cit. 10. 9. 2014).
- realities-united.de*. Dostupné online: <<http://realities-united.de/>> (cit. 25. 8. 2014).
- smetana.cz*. Dostupné online: <<http://www.smetana.cz/>> (cit. 20. 2. 2015).
- streetforart.cz*. Dostupné online: <<http://www.streetforart.cz/2011/>> (cit. 24. 2. 2015).
- themacula.com*. Dostupné online: <<http://www.themacula.com/>> (cit. 21. 2. 2015).
- urbanmediaresearch.org*. Dostupné online: <urbanmediaresearch.org> (cit. 8. 1. 2015).
- utesla.cz*. Dostupné online: <<http://www.utesla.cz/nanoskop-program-cz.html>> (cit. 16. 2. 2015).
- vetrelciavolavky.cz*. Dostupné online: <www.vetrelciavolavky.cz> (cit. 24. 2. 2015).
- všup.cz*. Dostupné online: <<http://www.vsup.cz/cs/volne-umeni/atelier-supermedii>> (cit. 30. 7. 2010).
- ztohoven.com*. Dostupné online: <http://www.ztohoven.com/?page_id=45> (cit. 16. 2. 2015).

